

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE
ZNANOSTI

Ak. god. 2018./2019.

Elisa Piuca

ZAVIČAJNA ZBIRKA U GRADSKOJ KNJIŽNICI I ČITAONICI PULA
DIPLOMSKI RAD

Mentor: Doc. dr.sc. Ivana Hebrang Grgić

Student: Elisa Piuca
Matični broj: 352 405D
Smjer: Bibliotekarstvo

SADRŽAJ

1. UVOD.....	3
2. NARODNE KNJIŽNICE.....	4
3. ZAVIČAJNE ZBIRKE.....	6
3.1. ZNAČAJ I ZADAĆA.....	6
3.2. GRAĐA ZAVIČAJNE ZBIRKE.....	8
3.3. NABAVA U ZAVIČAJNOJ ZBIRCI.....	13
3.4. OBRADA GRAĐE U ZAVIČAJNE ZBIRKE.....	14
3.5. DIGITALIZACIJA ZAVIČAJNOJ ZBIRCI.....	15
4. GRADSKA KNJIŽNICA I ČITAONICA PULA.....	17
4.1. ISHODIŠTA GRADSKOJ KNJIŽNICE I ČITAONICE PULA.....	17
4.2. ZAVIČAJNA ZBIRKA U GRADSKOJ KNJIŽNICI I ČITAONICI PULA.....	20
4.3. VIRTUALNA ZAVIČAJNA ZBIRKA.....	23
5. ISTRAŽIVANJE KORISNIKA ZAVIČAJNIH ZBIRKI U GRADSKOJ KNJIŽNICI I ČITAONICI PULA.....	25
6. ZAKLJUČAK.....	31
POPIS LITERATURE.....	32
POPIS PRILOGA I SLIKA.....	35
SAŽETAK.....	36
SUMMARY.....	36
ŽIVOTOPIS.....	37

1. Uvod

Jedna od glavnih zadaća narodnih knjižnica je prikupljanje izvorne građe o određenom području. Samim time knjižnica omogućava korisnicima svestrano upoznavanje zavičaja, njegove prošlosti i sadašnjosti, te ima veliku povijesnu vrijednost. O kulturi i povijesti određenog kraja mnogo nam toga mogu reći zavičajne zbirke narodnih knjižnica.

Zavičajne zbirke mogu pomoći korisniku u istraživačkom radu kao i u spoznaji jednog područja. U svemu tome veliku ulogu ima knjižničar koji mora biti ne samo profesionalac, već imati široko znanje o povijesti i o pravilima znanstvenog rada. To je dugotrajna zadaća koja zahtjeva stručno osoblje koje će pratiti nakladničke produkcije, te koje će ih obraditi, odgovorno čuvati i zaštititi. Također, digitalizacijom zavičajne zbirke može se stvoriti digitalni repozitorij zavičaja, no knjižnice moraju prilikom digitalizacije pratiti zakone o autorskom pravu prije nego što daju na korištenje građu koju su digitalizirali. Prilikom digitalizacije bi mogle sudjelovati sve institucije kulture, time bi se promovirao zavičaj u svim svojim segmentima. U ovom će se radu prezentirati ne samo teorijsko poglavlje zavičajne zbirke, nego i zavičajna zbirka Gradske knjižnice i čitaonice Pula, te rezultati ankete provedene u njoj. Tim istraživanjem želimo imati uvid u spoznaju zavičajnih zbirki među korisnicima te u kojoj mjeri se njom koriste.

2. Narodne knjižnice

Zavičajne se zbirke u cijelom svijetu, najčešće, temelje pri narodnim knjižnicama¹. Narodna knjižnica je organizacija koju osniva, podržava i financira određena zajednica putem lokalne, regionalne ili nacionalne vlasti ili putem nekog drugog oblika organizacije. Ona osigurava pristup znanju, informacijama i djelima mašte pomoću niza izvora i službi, a na raspolaganju je svim članovima zajednice bez obzira na njihovu rasu, nacionalnost, dob, spol, religiju, jezik, invaliditet, ekonomski i radni status, te obrazovanje². Narodne knjižnice prisutne su svugdje u svijetu. Javljaju se u raznim tipovima društva, u raznolikim kulturama i na različitim razvojnim stupnjevima³. Djeluju kao kulturna i informacijska središta kroz organiziranu mrežu središnjih knjižnica (regionalnih, gradskih, općinskih) i ogranaka te pokretnih knjižnica (bibliobusi, bibliobrodovi i sl.).⁴ One prikupljaju raznoliku građu i otvorene su svim slojevima pučanstva. Svojim službama i uslugama potiču i šire opće obrazovanje, stručni i znanstveni rad, a posebno se zalažu da svi slojevi pučanstva steknu naviku čitanja i korištenja raznolikih knjižničnih usluga.⁵

Začeci narodnih knjižnica u Hrvatskoj su bile ilirske čitaonice. Čitaonice su bile kulturne ustanove u kojima su se okupljali pisci, izdavači i čitatelji. Prva čitaonica osnovana je u Varaždinu u siječnju 1838. godine. Osnivač je bio Metel Ožegović čije ime i danas nosi varaždinska gradska knjižnica. Druga čitaonica je karlovačka, osnovana u ožujku iste godine, a treća zagrebačka osnovana u lipnju. Sve su čitaonice imale svoja pravila kojima su određeni rok posudbe, članarina, uvjeti korištenja i sl. Čitaonice nisu bile samo mjesta za čitanje knjiga, novina i časopisa. One su bile mjesta kulturnih okupljanja, u njima su se organizirali društveni događaji i bile su središta organizacije ilirskoga pokreta. Osim u navedena tri grada ilirske su čitaonice osnovane u Križevcima, Đakovu, Osijeku, Koprivnici, Krapini,

---

¹ Tošić-Grlač, S., Hebrang Grgić, I. Zavičajne zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama // Zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama : zbornik radova / 7. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2011. Str. 52.

² IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. Drugo hrvatsko izdanje. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. str. 15

³ Ibid.

⁴ Narodne knjižnice. // Hrvatska enciklopedija Leksikografskog zavoda Miroslava Krlež. URL:<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=32130>. (24.12.2018.).

⁵ Tadić, K. Rad u knjižnici: priručnik za knjižničare. Opatija: Naklada Benja, 1994. URL:<http://www.ffzg.hr/infoz/biblio/nastava/dz/text/katm.htm>

Slavonskome Brodu i drugim gradovima. Osnovano je više od 200 ilirskih, tj. Hrvatskih čitaonica.⁶

Iako se ilirske čitaonice smatraju pretečama narodnih knjižnica, narodne su se knjižnice počele osnivati početkom XX. stoljeća nastojanjem Društva hrvatskih književnika i Društva za pučku prosvjetu, a mnoge od njih djeluju i dan danas: Gradska knjižnica u Zagrebu (osnovana 1907.), u Karlovcu (otvorena za javnost 1910.), Narodna čitaonica u Splitu (1912.), Gradska biblioteka u Šibeniku (1922.), Varaždinu (1922.), Radnička biblioteka u Zagrebu (1927.), Sušaku (1930.), Dubrovačka biblioteka (1936.). Narodne se knjižnice šire i jačaju tek u drugoj polovici XX. st.⁷ Prema statističkim podacima za godinu 2010. prikupljenim u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, u Hrvatskoj djeluje 121 knjižnica na razini grada, 90 na razini općine, 75 ogranaka i 12 bibliobusa.⁸ Među njima su najveće Knjižnice grada Zagreba, Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek, gradske knjižnice u Rijeci, Karlovcu, Splitu, Zadru. Prema Zakonu o knjižnicama Republike Hrvatske (1997) općine i gradovi dužni su osnovati narodnu knjižnicu kao javnu ustanovu i osigurati njezino financiranje.⁹

Glavna djelatnost narodne knjižnice je pružanje usluga i osiguravanje građe na različitim medijima. Također, imaju važnu ulogu u razvoju i izgrađivanju demokratskog društva, omogućavajući pojedincu pristup širokom i raznolikom spektru znanja, ideja i mišljenja.¹⁰

---

⁶ Hebrang Grgić, I. Kratka povijest knjižnica i nakladnika. Zagreb: Naklada Ljevak, 2018.

⁷ Ibid.

⁸ Strategija razvoja narodnih knjižnica u Republici Hrvatskoj do 2015. godine. Nacrt prijedloga, 2013. URL:<http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2014/01/Strategija-razvoja-narodnih-knji%C5%BEnica> (20.10.2018.)

⁹ Ibid.

¹⁰ IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. Drugo hrvatsko izdanje Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. str.15

3. Zavičajne zbirke

3.1. Značaj i zadaća

Zavičajne zbirke mogu se prikupljati u svim baštinskim ustanovama-knjižnicama, arhivima i muzejima. Do kraja 2008. godine u Hrvatskoj je bilo 210 narodnih knjižnica s ukupno 147 zavičajnih zbirki.¹¹ Zavičajna zbirka se ustrojava u narodnim knjižnicama u Hrvatskoj krajem šezdesetih i početkom sedamdesetih godina prošlog stoljeća. Razlozi kasnog pojavljivanja su višestruki. Od brzog tehnološkog napretka i masovne uporabe novih medija (televizija, računala, laser, svemirska tehnologija...), do zaokupljenošću velikim pothvatima i projektima. Počeli smo se okretati svjetskom, globalnom, velikom, a zapostavljali smo ono malo, svakidašnje, lokalno, naše. Međutim, knjiga i sve druge tiskane publikacije i dalje ostaju čvrst oslonac naše civilizacije¹². Narodne knjižnice, kao temeljni nositelj knjižničarstva, bavile su se širenjem pismenosti i opće kulture sve do sedamdesetih godina prošlog stoljeća, a zapostavljale su više oblike stručnoga rada.¹³

Važno je istaknuti da knjižničari nisu uspjeli predložiti društvenoj zajednici iznimno veliko značenje zavičajnih zbirki te zbog toga nisu izdvajana dovoljna sredstva, nisu osigurani odgovarajući prostori s opremom, nije nabavljana sva građa¹⁴. Jako je bitna slika knjižničara u svemu tome, o njegovom znanju, radu i predanosti ovisi budućnost zavičajne zbirke. Ne samo kao stručnjak, nego i kao povjesničar koji dobro poznaje povijest i sadašnjost kraja o kojem skuplja građu¹⁵.

Sam izraz zavičajna zbirka (engl. Local collection, local studies, local history collection) označava zbirku odabrane, prikupljene, sređene i obrađene građe bilo koje vrste koja se svojim sadržajem odnosi na određeno zemljopisno područje. Riječ zavičaj u užem smislu označava mjesto rođenja, a u širem smislu obuhvaća i šire područje određeno administrativnim, povijesnim ili drugim granicama. Kad u

---

¹¹ Tošić-Grlač S., Uloga zavičajne zbirke u promociji lokalne zajednice. // Hrvatski znanstveno stručni skup o menadžmentu u turizmu i sportu. 1, 1, (2010), str. 307-314. URL: <https://hrcak.srce.hr/55005>. (29.11.2018.).

¹² Pejić, I. Zavičajna zbirka kao jedan od oblika djelovanja knjižničara u društvenoj zajednici//Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 39, ½ (1996). str.112.

¹³ Ibid

¹⁴ Ibid

¹⁵ Ibid

kontekstu knjižnica koristimo riječ *zbirka*, ona može imati dva značenja. Prvo značenje je općenito i tiče se knjižnične zbirke, sveukupna knjižnična građa koju jedna knjižnica posjeduje, koja je planski prikupljena, obrađena, čuvana i ponuđena korisnicima. Prema tome, zavičajna zbirka je zbirka u užem smislu koji ima zajedničke karakteristike određene prije početka njenog prikupljanja.¹⁶

Građa zavičajne zbirke sadržajem obuhvaća svu povijest i sadašnje stanje određenog zavičaja. U zavičajnoj se zbirci prikupljaju publikacije objavljene u zavičaju, publikacije autora iz zavičaja koje su objavljene bilo gdje u svijetu, kao i sve što je objavljeno o zavičaju ili njegovim stanovnicima, bez obzira na mjesto objavljivanja.¹⁷ Određivanje teritorijalnog opsega zavičajne zbirke najvažniji je faktor prilikom uspostavljanja zbirke. Kod određivanja granica zavičajne zbirke, uzima se u obzir administrativno-teritorijalna podjela, a prema potrebi i povijesno-kulturni razvoj.

Uzimajući u obzir ove kriterije zbirka može biti:

Lokalna ili mjesna (pokriva područje određenog naselja, grada ili sela)

Subregionalna (pokriva područje određenog mjesta i njegove šire okoline-npr. jedan grad s pripadajućim općinama i naseljima)

Regionalna (pokriva područje regije-npr. županiju i/ili šire).¹⁸

Zavičajna zbirka je značajna jer čuva identitet lokalne zajednice, osvještava pripadnost jednoj kulturnoj, povijesnoj i geografskoj sredini. U vrijeme globalizacije potrebno je istaknuti ono što je osobito i po čemu je neka sredina prepoznatljiva i posebna. Bogat i dobro uređeni fond zavičajne zbirke daje uvid u povijesno bogatstvo kulturnog stvaralaštva kao i cjelokupnog razvitka regije.¹⁹

---

¹⁶ Tošić-Grlač, S., Hebrang Grgić, I. Zavičajne zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama // Zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama : zbornik radova / 7. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2011. Str. 52.

¹⁷ Tadić, K. Rad u knjižnici: priručnik za knjižničare. Opatija: Naklada Benja, 1994. Str. 20.
URL: <http://www.ffzg.hr/infoz/biblio/nastava/dz/text/katm.htm>

¹⁸ Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama i drugim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju knjižničnu zavičajnu građu. // Komisija za zavičajne zbirke Hrvatskoga knjižničarskog društva, 2009. URL: <http://www.hkdrustvo.hr/clanovi/Preporuke.pdf> (26.09.2018.).

¹⁹ Tošić-Grlač S., Uloga zavičajne zbirke u promociji lokalne zajednice. // Hrvatski znanstveno stručni skup o menadžmentu u turizmu i sportu. 1, 1, (2010), str. 307-314. URL: <https://hrcak.srce.hr/55005>. (29.11.2018.).

3.2. Građa zavičajne zbirke

Građa zavičajne zbirke je raznovrsna. Ona skuplja sve što je objavljeno o određenom kraju, zatim djela ljudi koji su u njemu rođeni ili su u njemu boravili, te djela izdana na tome području. Uz sve to građa je i opsežna. Zato ju je potrebno znalački razvrstati po skupinama, a razvrstavanje nije nimalo lak posao; iziskuje puno vremena za upoznavanje građe, veliko knjižničarsko iskustvo i dobro poznavanje literature.²⁰

Kada je riječ o prikupljanju građe, odluka ovisi o knjižnicama. Knjižnice se mogu odlučiti za dva pristupa. Prvi je prikupljanje sve građe koja je bilo kada tiskana na području zavičaja, druga je odluka o ne prikupljanju građe tiskane nakon 1945. godine. Do kraja drugog svjetskog rata tiskarstvo nije bilo rašireno kao poslije, a postojanje lokalne tiskare ukazivalo je na stupanj kulturnog razvitka. Građa, koja je tada tiskana, od velike je važnosti za proučavanje povijesti zavičaja, ali i nacionalne knjižne baštine. Nakon 1945. godine postojanje tiskara prestaje biti znakom kulturnog razvitka i veže se uz komercijalizaciju tiskarstva. Osim toga, veliki broj zemlja uvodi obvezni primjerak i izradu nacionalnih bibliografija pa izvor za proučavanje povijesti knjige i tiskarstva postaju nacionalne knjižnice i bibliografije. Zbog toga neke knjižnice u potpunosti odbacuju mjerilo tiskarstva pri odabiru građe za zavičajnu zbirku.²¹

U zavičajnu zbirku ulaze:

1. Tiskane publikacije

a) Monografske publikacije koje govore o zavičaju mogu biti:

- u cijelosti sadržajno vezane uz zavičaj
- mogu sadržavati samostalne priloge o zavičaju (npr. zbornici)
- ili mogu sadržavati samo neke podatke o zavičaju (npr. enciklopedije, biografski leksikoni, bibliografije, udžbenici, putopisi itd.)

b) Monografske publikacije koje sadržajem nisu vezane uz zavičaj:

- knjige lokalnih nakladnika i tiskara, preporuča se skupljati knjige tiskane zaključno s 1945. godinom. Nakon te godine došlo je do velike ekspanzije

---

²⁰ Pejić, I. Zavičajna zbirka kao jedan od oblika djelovanja knjižničara u društvenoj zajednici//Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 39, 1/2 (1996) str. 112-113.

²¹Tošić-Grlač, S., Hebrang Grgić, I. Zavičajne zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama // Zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama : zbornik radova / 7. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2011. Str.53

tiskarstva i njegove komercijalizacije pa tiskarstvo više ne oslikava, kao nekada, stupanj kulturnog razvoja jedne sredine

- knjige znamenitih ljudi – umjetnika, znanstvenika, sportaša, političara i dr. koji po mjestu rođenja ili stanovanja pripadaju zavičaju. Preporuča se da knjižnice, s obzirom na teritoriji koji pokriva zavičajna zbirka i koncentraciju uglednika na tom području, donesu interna pravila u kojima će biti definirano tko će od njih biti zastupljen u zbirci

c) Serijske publikacije (časopisi, novine, godišnjaci)

- lokalne novine i časopisi koji su svojim sadržajem u cijelosti vezani za zavičaj
- novine, časopisi, godišnjaci koji izlaze na području zavičaja, ali sadržavaju samo pojedine priloge o zavičaju jer su namijenjeni širem području
- novine, časopisi, godišnjaci koji ne izlaze na području zavičaja, a donose članke o zavičaju. Tako će se u zavičajnoj zbirci naći mnogo pojedinačnih brojeva časopisa s člancima važnim za zbirku. Za razliku od časopisa, novine u kojima izlaze članci o zavičaju neće se unositi u zbirku, već će se pojedini članci izrezivati i stavljati u hemeroteku ili zbirku isječaka.

d) Sitni tisak

- Od tiskanih dokumenta u zavičajnu zbirku ulaze plakati, letci, programi pojedinih priredba, pozivnice, ulaznice, posjetnice koje se odnose na politički, društveni, gospodarski, kulturni i sportski život zajednice i doprinose cjelovitosti zavičajne građe

2. Rukopisna građa

Od rukopisne građe najčešće se u zavičajnoj zbirci nalaze rukopisi znamenitih zavičajnika, njihovih prepiska, dnevnici i bilješke. Rukopisna građa u zavičajnim zbirkama dokumentira život istaknutih pojedinaca i veoma je važan izvor za daljnje istraživanje.

3. Polupublikacije

- su interni dokumenti koji su se tiskali ili umnažali jeftinijim tehnikama u ograničenim količinama. Ta građa daje posebnu vrijednost zavičajnoj zbirci jer nije obuhvaćena Zakonom o obveznom primjerku. Ona se u knjižnicama nalazi isključivo u zavičajnim zbirkama ili eventualno u knjižnicama pojedinih ustanova.

Polupublikacije se dijele na:

- a) Društveno političke polupublikacije (materijali sa sjednica, zapisnici, društveni planovi i proračuni, završni računi, itd.)
- b) Polupublikacije pojedinih trgovačkih društava, ustanova i gospodarskih udruženja (katalozi, prospekti, sadržaji, programi, izvješća o radu)

Važno je napomenuti da kod ove vrste građe treba vršiti selekciju i uzimati u obzir samo ono što ima trajniju vrijednost.

4. Kartografska građa

Kartografska građa obuhvaća sve vrste geografskih i tematskih karata koje se odnose na zavičaj. Tako će se u zbirci naći topografske karte (specijalke), zatim geološke, povijesne, hidrografske, meteorološke, fitogenetske, zoografske, jezične, prometne i panoramske karte. U kartografsku građu ulaze i planovi grada, urbanistički planovi, tlocrti i atlasi (posebice regionalni).

5. Note

U zavičajnoj zbirci nalaze se note glazbenih djela, tematski vezanih za zavičaj, kao i note najpoznatijih zavičajnih kompozitora.

6. Audio, vizualna i audiovizualna građa

- a. Zvučna građa (gramofonska ploča, audio kazeta, kompaktni disk-CD) može biti glazbena ili govorna. Zvučna građa sadržava kompozicije lokalnih kompozitora, glasove lokalnih umjetnika-pjevača, narodnu glazbu zavičaja, književna djela o zavičaju, usmenu književnost (narodne pjesme, priče, zagonetke, pitalice nastale na području zavičaja), intervju s poznatim zavičajnicima, govore istaknutih političara, književnika i dr.
- b. Vizualna građa (grafike, crteži, portreti, reprodukcije slika, fotografije, razglednice, čestitke) također se prikupljaju u zavičajnoj zbirci. Posebno mjesto u zbirci zauzimaju najstarije fotografije i razglednice jer su važan izvor za proučavanje kulturne povijesti određenog grada.
- c. Audiovizualna građa (video kazeta i DVD). U ovoj grupi nalaze se dokumentarni filmovi o zavičaju i njegovim ljudima, pojedine televizijske emisije, video zapisi značajnih kulturnih i sportskih događaja itd.

7. Elektronička građa

Raznovrsni sadržaji koji ulaze u zavičajnu zbirku mogu biti i u elektroničkom obliku. Elektronička građa je građa namijenjena uporabi pomoću računala. To su razni formati optičkih diskova (CD ili interaktivni kompakt disk, CD-ROM ili kompaktni disk s iščitanom memorijom, foto CD ili foto kompaktni disk)

8. Preformatirana građa

To je građa koja nastaje kad se određeni sadržaj prenosi s jednog formata na drugi. Tri su glavna postupka preformatiranja građe:

- fotokopiranje
- mikrofilmiranje
- digitaliziranje

Više je razloga zastupljenosti fotokopija, mikrofilmova i digitalnih oblika u zavičajnoj zbirci:

- nemogućnost nabave u originalnog primjerka
- smanjenje mehaničkog oštećivanja izvornika (pogotovo kada je riječ o novinama, rukopisnoj, staroj i rijetkoj građi u zavičajnoj zbirci)
- poboljšanje dostupnosti (mikrofilmske kopije i digitalizirani mediji mogu se distribuirati na lokaciji izvan knjižnice, uz mogućnost istovremenog pristupa za više korisnika).²²

---

²² Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama i drugim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju knjižničnu zavičajnu građu. // Komisija za zavičajne zbirke Hrvatskoga knjižničarskog društva, 2009. URL:<http://www.hkdrustvo.hr/clanovi/Preporuke.pdf> (26.09.2018.)

3.3. Nabava u zavičajnoj zbirci

Prema I. Pejić nabava građe je prvi korak u izgradnji zavičajne zbirke. Nabava zavičajne zbirke se vrši na tri načina: dar, kupnja i zamjena.²³ Fond zavičajne zbirke najraznovrsniji je fond u knjižnici i od velike je vrijednosti za poučavanje lokalne povijesti.²⁴

U popunjavanju zavičajnog fonda postoje dva tijeka nabave: tekući i retrospektivni.

Za tekuću nabavu građe veliku vrijednost ima obvezni primjerak koji je propisan Zakonom o knjižnicama²⁵. Tekuću nabavu treba dobro osmisliti i vršiti je sustavno, dok retrospektiva nabava ovisi o ponudi na tržištu i dobrom popisu deziderata. Obveznim primjerkom, koji je propisan Zakonom o knjižnicama, osigurano je da županijska matična knjižnica dobiva po jedan primjerak svega što se objavi na području županije kako bi se nadopunjavala zavičajna zbirka.

Ako se tek pristupa formiranju zavičajne zbirke prioritet treba dati tekućoj nabavi uz postupno retrospektivno popunjavanje fonda. Od velikog značaja za popunjavanje zavičajnog fonda ima dar. On je jako važan za tekuću, ali i za retrospektivnu nabavu. Kupnjom se nabavlja tekuća i retrospektivna građa.

Što se fotokopija tiče, ako neki važni primjerci nisu dostupni, samo je u zavičajnim zbirkama dopušteno ulaganje fotokopija uz pismeno odobrenje vlasnika originala.

Prikupljanje i popunjavanje fonda zavičajne zbirke trajna je zadaća knjižnice bez obzira jesu li to knjige, serijske publikacije, zemljopisne karte, prospekti, planovi grada, note, CD-ovi itd.²⁶

---

²³ Pejić, I. Zavičajna zbirka Narodne knjižnice "Petar Preradović" Bjelovar. Bjelovar: Prosvjeta, 1996. Str.18.

²⁴ Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama i drugim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju knjižničnu zavičajnu građu. // Komisija za zavičajne zbirke Hrvatskoga knjižničarskog društva, 2009. URL:<http://www.hkdrustvo.hr/clanovi/Preporuke.pdf>. (26.09.2018.).

²⁵ Zakon o knjižnicama // Narodne novine. 105 (1997), čl.37, čl.38, čl. 39.

²⁶ Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama i drugim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju knjižničnu zavičajnu građu. // Komisija za zavičajne zbirke Hrvatskoga knjižničarskog društva, 2009. URL:<http://www.hkdrustvo.hr/clanovi/Preporuke.pdf> (26.09.2018.)

3.4. Obrada građe u zavičajnoj zbirci

Obrada zavičajne zbirke slijedi osnovne smjernice i principe prema kojima knjižnica obrađuje svoj fond, a to podrazumijeva inventarizaciju, klasifikaciju, predmetnu obradu, katalogizaciju i signiranje.

Kod inventarizacije vode se posebne knjige i to za svaku pojedinu vrstu građe. One su važne zbog podataka o brojnom stanju ukupnog fonda zavičajne zbirke. Inventarizacija se može voditi ručno/ili računalno. Potrebno je otiskati knjige inventara ako se inventarizacija vodi samo računalno. Što se klasifikacije tiče građa zavičajne zbirke klasificira se po Univerzalnoj decimalnoj klasifikaciji.

Predmetna obrada je od izuzetne važnosti; ona treba biti adekvatna predmetu djela, a isti predmet treba uvijek biti iskazan istom odrednicom. Predmetna obrada mora slijediti dva načela: prvo treba biti adekvatna predmetu djela, a isti predmet treba biti iskazan istom odrednicom, drugo nalaže da je adekvatna programska podrška, stroga kontrola termina i jednoznačna uporaba interpunkcijskih znakova. Uvjeti su to koji omogućavaju da računalo može pretražiti građu po predmetnim odrednicama bez obzira na njihov redoslijed unutar složene predmetne odrednice i to na lak i jednostavan način.

Kod katalogizacije, odrednice i redalice formiraju se prema Pravilniku za izradu abecednih kataloga Eve Verone sv. 1. Kataložni opis za monografske publikacije izrađuje se prema Pravilniku i priručniku za izradbu abecednih kataloga Eve Verone, sv.2.

Što se signiranja tiče, treba voditi računa o vrsti građe. Audio-vizualna građa će sadržavati autorske i naslovne oznake, oznaku vrste građe te oznaku zbirke. Na nekoj će se građi, na koju se ne smiju lijepiti naljepnice s bar-codom, kao npr. razglednice, fotografije ili rukopise, signatura napisati olovkom na poledini naslovne stranice ili na drugom slobodnom mjestu na građi.²⁷

---

²⁷ Ibid.

3.5. Digitalizacija zavičajne zbirke

Digitalizacija knjižnične građe je postupak koji se u knjižnicama primjenjuje u svrhu povećanja pristupa građi i njenom očuvanju.²⁸ Digitalizacija je i jedan od načina povećanja broja jedinica građe u digitalnom obliku jedne knjižnice.²⁹ Kako postojeći fondovi temeljeni na papirnoj građi ne bi ostali nedostupni korisnicima knjižnica koji preferiraju pristup građi i njenu uporabu uz pomoć računala i internetom, knjižnice u svijetu i u Hrvatskoj pokrenule su projekt digitalizacije knjižnične građe.³⁰

Zavičajna zbirka putem digitalizacije može biti dostupna ne samo korisnicima knjižnice nego i šire jer je njena dostupnost ograničena i ne može se posuđivati izvan knjižnice tako baština jednoga kraja može postati dostupna većem broju korisnika, a ujedno se digitalizacijom štite stari i vrijedni primjerci građe.³¹ Prilikom digitalizacije zavičajne zbirke mora se uzeti u obzir vrijednost koju ta građa ima za ljude tog područja i za povijest iste.

Digitalizacija građe donosi brojne koristi poput:

- povećane dostupnosti građe;
- povećane funkcionalnosti građe;
- mogućnost pohrane na drugim medijima;
- sustavnu i smislenu suradnju (s drugim ustanovama);
- identifikaciju i selekciju građe;
- proširene mogućnosti aktivnosti očuvanja građe;
- mogućnost pohrane i prikaza široke lepeze građe s mogućnostima i karakteristikama zbog kojih građu nije moguće reformirati koristeći neke druge tehnologije;

---

²⁸Vrana R. Vidovi organizacije digitalizacije građe u knjižnicama visokoškolskih ustanova Sveučilišta u Zagrebu. // Vjesnik bibliotekara hrvatske. 55, 2, (2011), str. 41-64. URL:<https://hrcak.srce.hr/file/156966>. (28.11.2018.).

²⁹ Ibid.

³⁰ Ibid.

³¹Tošić-Grlač S., Uloga zavičajne zbirke u promociji lokalne zajednice. // Hrvatski znanstveno stručni skup o menadžmentu u turizmu i sportu. 1, 1, (2010), str. 307-314. URL: <https://hrcak.srce.hr/55005>. (29.11.2018.).

-digitalizacija može odgovoriti na potrebe za konverzijom druge vrste građe osim papirne (npr., zvučne, filmske i video građe) te može omogućiti predstavljanje i pristup zbirkama koje sadrže mnogo formata uz pomoć jednog sučelja.³²

Na digitalne se zbirke primjenjuju mnogi zajednički kriteriji kao i na tradicionalne zbirke. Moraju se uklapati u svrhu cjelokupne zbirke, odgovarati potrebama i potražnji i moraju se redovito procjenjivati. Međutim kod digitalne građe treba uzeti u obzir pravna pitanja. Narodne knjižnice moraju, uz zakone o autorskim pravu koji se odnose na tiskane izvore, pratiti sve zakone o autorskom pravu koji se odnose na digitalne izvore. Narodnim se knjižnicama nameću i pitanja cenzure i intelektualnih sloboda s obzirom na građu kojoj korisnici pristupaju s računala i pristupa internetu knjižnici.³³

Projekt digitalizacije zavičajne građe predstavlja način promocije zavičajne i kulturne baštine korištenjem najsuvremenije tehnologije i postupaka digitalizacije. Digitalna zavičajna zbirka može predstavljati korak u stvaranju digitalnog repozitorija zavičaja. U stvaranju repozitorija s otvorenim pristupom mogle bi sudjelovati sve institucije kulture, zajedno s turističkom zajednicom kako bi se zavičaj mogao promovirati u svim svojim kulturnim, turističkim, obrazovnim i informacijskim segmentima.³⁴

---

³²Vrana R. Vidovi organizacije digitalizacije građe u knjižnicama visokoškolskih ustanova Sveučilišta u Zagrebu. // Vjesnik bibliotekara hrvatske. 55, 2, (2011), str. 41-64. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/156966>. (28.11.2018.).

³³ IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. Drugo hrvatsko izdanje Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. str.75.

³⁴ Tošić-Grlač S., Uloga zavičajne zbirke u promociji lokalne zajednice. // Hrvatski znanstveno stručni skup o menadžmentu u turizmu i sportu. 1, 1, (2010), str. 307-314. URL: <https://hrcak.srce.hr/55005>. (29.11.2018.).

4. Gradska knjižnica i čitaonica Pula

4.1. Ishodišta Gradske knjižnice i čitaonice Pula

Kao što je spomenuto čitaonice su bile preteča narodnih knjižnica pa tako i u Puli 1869. godine, pod utjecajem čitaoničkog pokreta u Hrvatskoj i Istri, utemeljena Čitaonica, prvo hrvatsko društvo u Puli s nazivom „Čitaonica u Pulju“.

Počasni članovi Čitaonice bili su najviše predstavnici crkvene i državne vlasti tog doba u Istri, između ostalih biskup Juraj Dobrila, a 1871. biskup Josip Juraj Strossmayer daruje Čitaonici 100 forinta, što svjedoči o njegovom neposrednom pomaganju hrvatskih društva i čitaonica u Istri. Nakon pulske, uslijedilo je otvaranje niza hrvatskih čitaonica u okolini Pule: u Medulinu 1891. g., Marčani 1893., Ližnjanu i Pomeru 1897, Premanturi 1906.

Uz „Čitaonicu“, bila su osnovana i čitateljska društva drugih nacionalnosti, prvenstveno talijanske i njemačke.³⁵ Zbog pojave iredentizma i jačanja talijanskog nacionalizma rad pulske čitaonice u više je navrata onemogućavan, posebno dolaskom na njezino čelo dr. Matka Laginje. Pod njegovim vodstvom Čitaonica razvija najintenzivniju i najraznovrsniju kuturno-prosvjetnu djelatnost u svojoj povijesti.

Godine 1909. svečano je obilježena 40. obljetnica osnutka Čitaonice. Iste je godine osnovano knjižnično društvo, odnosno javna pučka knjižnica koja je nastala objedinjavanjem dijela knjiga iz knjižnica Čitaonice, Prvog istarskog sokola i Narodne radničke organizacije. Smještena je u Narodnom domu. Djelovanje ove knjižnice nasilno je prekinuto 1920. g. Kada su je spalili fašisti, zajedno s cijelom zgradom Narodnog doma, pri čemu je uništeno oko 7.000. knjiga.

Prvom narodnom knjižnicom u današnjem smislu na području Puljštine smatra se Biblioteca Civica (Gradska knjižnica), odnosno Biblioteca Comunale (Općinska knjižnica), kako je kasnije nazivana, koja je utemeljena 1903. godine i djelovala je do 1930. godine. Većina knjiga bila je na talijanskom jeziku, manji dio na njemačkom i ostalim jezicima, a samo tri knjige i šest dvojezičnih rječnika na hrvatskom jeziku.³⁶

Krajem prvog svjetskog rata, raspadom Monarhije, vlast u Istri preuzima Kraljevina Italija, koja ubrzo prekida rad čitaonica, knjižnica, narodnih domova i nakladnika koji su djelovali na

---

³⁵ Knjižnice Istarske županije / gl. urednik Bruno Dobrić. Pula : Društvo bibliotekara Istre, 2010. Str. 21

³⁶ Ibid

očuvanju nacionalnog identiteta hrvatskog i slovenskog stanovništva u Istri. Knjižnična djelatnost na hrvatskom jeziku u Puli započinje ponovno tek nakon 1945.godine.³⁷

Gradska knjižnica i čitaonica Pula danas je samostalna javna ustanova čiji je osnivač Grad Pula, te najveća narodna i matična knjižnica na području Istarske županije. Djeluje kao kulturno, obrazovno i informacijsko središte za stanovnike Pule i njezine šire okolice.³⁸

Gradska knjižnica i čitaonica Pula osnovana je 1957. godine kao Općinska knjižnica i čitaonica Pula, odlukom Narodnog odbora općine Pula. Početni fond od 3.600 knjiga Knjižnica je dobila od ondašnje Naučne biblioteke Pula.

Tijekom godina Knjižnica je razvila mrežu ogranaka:

- Dječja knjižnica -kao ogranak pripojena je Općinskoj knjižnici i čitaonici Pula 1970. godine;
- Knjižnica Veruda - ogranak osnovan 1977. godine;
- Knjižnica Vodnjan - kao ogranak pripojena Općinskoj knjižnici i čitaonici Pula 1978. godine;
- Bibliobus - djelovao od 1978. do 1989. godine;
- Knjižnica Žminj - ogranak osnovan 2002. godine;
- Multimedijalna čitaonica (MUČ) - ogranak djelovao od 2003. do 2004. godine;
- Čitaonica Kluba umirovljenika Pula - ogranak osnovan 2006. godine;

5. svibnja 2004. godine središnja knjižnica preseljena je u novouređenu zgradu negdašnje austrougarske vojarne, kasnije tiskare, na ukupnom prostoru od 1876 četvornih metara. Novi prostor, uređen i opremljen na razini standarda suvremenih javnih knjižnica, omogućio je uvođenje novih sadržaja i bogatijih knjižničnih usluga s posudbeno-informacijskim odjelom, odjelom beletristike, općeznanstvenim odjelom s izdvojenom zavičajnom, glazbenom, likovnom i referentnom zbirkom, odjelom za djecu i mladež uz odjel multimedije, multimedijalnom dvoranom i izložbenim prostorom, čitaonicom dnevnog tiska i studijskom čitaonicom.³⁹

---

³⁷ Ibid. Str. 22.

³⁸ Ibid. Str. 20.

³⁹ Gradska knjižnica i čitaonica Pula. Povijest ustanove. 2014. URL: <http://www.gkc-pula.hr/hr/o-knjiznici/povijest-ustanove/>. (30.11.2018.).

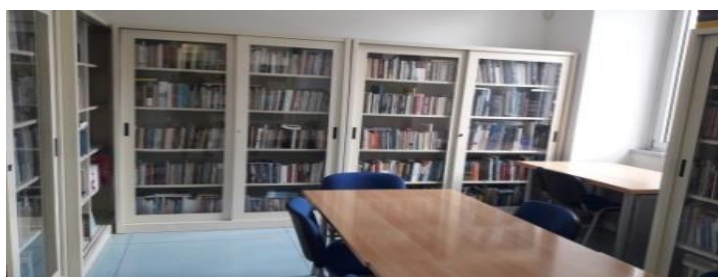
Knjižnica ima i dvije službe: Matična služba za narodne i školske knjižnice Istarske županije i središnja je knjižnica za talijansku nacionalnu manjinu u Republici Hrvatskoj. Na Slici 1 prikazana je zgrada Gradske knjižnice i čitaonice Pula.

Slika 1.: Zgrada Gradske knjižnice i čitaonice

4.2. Zavičajna zbirka u Gradskoj knjižnici i čitaonici Pula

Zavičajna zbirka posebna je zbirka Gradske knjižnice i čitaonice Pula koja na jednom mjestu okuplja svu vrstu građe koja se svojim sadržajem odnosi na područje Istre s posebnim naglaskom na Pulu i okolicu. Sustavno je organizirana od preseljenja Knjižnice u novi prostor (2004.), no građa se prikupljala od samih početaka djelovanja Knjižnice (1957.).⁴⁰ Na slici 2 prikazan je prostor zavičajne zbirke Gradske knjižnice i čitaonice Pula.

Slika 2: Zavičajna zbirka Gradske knjižnice i čitaonice Pula

Odgovorna osoba za Zavičajnu zbirku u Gradskoj knjižnici i čitaonici Pula je diplomirana knjižničarka koja je ujedno i voditeljica Županijske matične službe za narodne knjižnice u Istri. Gradska knjižnica i čitaonica Pula broji 11 018 jedinica zavičajne zbirke, prikuplja sve vrste građe: knjige, periodičke publikacije (časopisi, novine, godišnjaci), planovi gradova (kartografska građa), karta, audiovizualna građa (CD, audio kasete, DVD, video kasete), grafička građa (razglednice, plakati, grafičke mape, fotografije), sitni tisak, note. Na slici 3 i 4 prikazan je primjer zavičajne zbirke, grafičke mape i razglednice.

---

⁴⁰Gradska knjižnica i čitaonica Pula. Zavičajna zbirka. 2014. URL: <http://www.gkc-pula.hr/hr/ogranci/sredisnja-knjiznica/za/> (30.11.2018.).

Slika 3.: Grafičke mape

Slika 4.: Razglednice

Zavičajna zbirka manje se koristi, koriste je studenti, istraživači i povjesničari. Građa je smještena na općeznanstvenom odjelu knjižnice u posebnim ormarima i ima čitaonicu koja je namijenjena samo za zavičajnu zbirku. Prostor odgovara građi i uvjetima za čuvanje, a i temperatura zadovoljavaju norme. Građa je razvrstana prema vrsti građe dok je na policama smještena prema UDK sustavu. Čitaonica za zavičajnu zbirku ima šest korisničkih mjesta. Najstarija građa izdvojena je u posebnoj prostoriji u internom djelu gdje se čuva građa tiskana do 1950. godine. Na slici 5 prikazana je starija zavičajna građa do 1950. godine.

Slika 5.: Starija zavičajna građa

Zavičajna zbirka koja se prikuplja ne obuhvaća samo područje Pule ili okolice nego i cijelo istarsko područje. Građa se prikuplja na hrvatskom, ali i na talijanskom jeziku.

Zavičajna se zbirka ne posuđuje izvan knjižnice. Građa se može koristiti isključivo u čitaonici zavičajne zbirke tijekom radnog vremena knjižnice. Fond Zavičajne zbirke moguće je pretraživati pomoću e-kataloga knjižnice.⁴¹

---

⁴¹ Podaci su dobiveni u razgovoru s voditeljicom zavičajne zbirke Gradske knjižnice i čitaonice Pula.

4.3. Virtualna zavičajna zbirka (VIZZ)

Gradska knjižnica i čitaonica Pula započela je 2009. godine projekt digitalizacije zavičajne knjižnične građe s ciljem osiguravanja dostupnosti i pristupa zaštićenoj kulturnoj baštini.

Glavna uloga portala je predstavljanje digitalne zbirke projekta ViZZ. Portal je istovremeno zamišljen kao pristupno mjesto za informacije o zavičajnoj zbirci Knjižnice u fizičkom obliku i temama zavičajnosti općenito. Korisničko sučelje portala omogućava jednostavan pristup i sadržajno je organizirano u tri cjeline: O projektu, E-zbirke, Zavičajna zbirka. Izbornik O projektu sadrži podatke o važnosti i ciljevima digitalizacije knjižnične građe, te daljnjim planovima na realizaciji projekta ViZZ. E-zbirka omogućava direktan pristup digitaliziranim sadržajima koji su podijeljeni u dvije zbirke: zbirku knjiga i zbirku grafičke građe u koju spadaju razglednice. Izbornik Zavičajna zbirka okuplja informacije o fondu zavičajne zbirke koji je pohranjen u Knjižnici, novostima, promotivnim aktivnostima, događanjima u organizaciji Knjižnice te zanimljivim i korisnim sadržajima kojima je poveznica - zavičajnost.⁴²

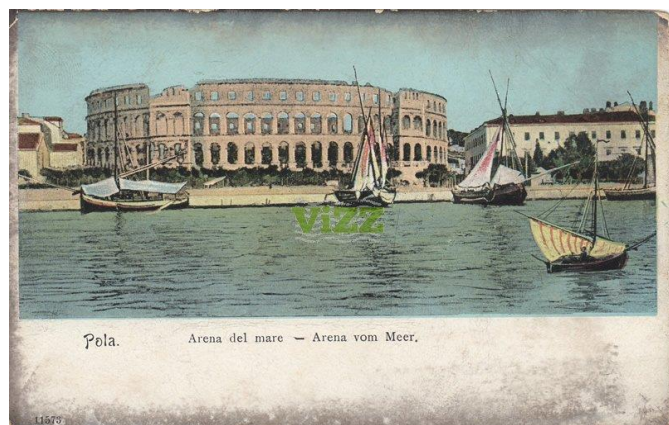
Glavni kriteriji izbora građe za digitalizaciju bili su: sadržajna vrijednost, jedinstvenost građe, kulturološko značenje za lokalnu zajednicu i fizička ugroženost građe. Do kraja 2018. godine digitalizirano je 621 jedinica s ukupno 4601 digitalne reprodukcije, od toga 20 knjiga, a ostalo razglednice. Na taj način vrijedna i rijetka građa postaje dostupna širem krugu korisnika. Primarni ciljevi projekta su: dostupnost cjelovitog teksta/slike građe putem interneta, fizička zaštita izvornih publikacija, pristupačnost širem krugu korisnika, uvid u početke tiskarske produkcije u Istri, prepoznatljivost zavičajne zbirke kao središnjeg mjesta informacija o zavičaju, te promocija i vrednovanje kulturne pisane i tiskane baštine Istre.

Zanimljiv i vrijedan dio zavičajnog fonda Knjižnice čini zbirka starih razglednica s motivima Pule koje su u cijelosti digitalizirane. Zbirka starih razglednica prikazuje pulske motive s kraja 19. do 30-tih godina 20. stoljeća. Ona ima značajnu povijesno-kulturološku vrijednost i vizualni je dokument razvoja vizura grada Pule. Uz razglednice digitalizirana je zbirka notnih zapisa narodnih popijevki *Hrvatske narodne popijevke iz Istre* koja 2010. godine navršila 100. obljetnicu tiskanja. Objavljena je 1910. godine u Puli, u nakladi hrvatskog nakladnika i tiskara

---

⁴² Virtualna zavičajna zbirka. Portal. 2009. URL: <http://vizz.gkc-pula.hr/hr/o-projektu/portal/>. (30.11.2018.).

Josipa Krmpotića, a rezultat je sakupljačkog rada istarskog skladatelja, Matka Brajše Rašana, zaslužnog za očuvanje istarske folklorne glazbene baštine.⁴³ Slika 6 prikazuje razglednicu grada Pule, pogled na arenu 1900. godine.

Slika 6.: Razglednica grada Pule. Godina 1900. Dostupno na:
http://vizz.gkcpula.hr/hr/media/kolekcija/Razglednica022front_wm_w1_o50_gs0_r0_p313x219.jpg.
http://vizz.gkc-pula.hr/hr/media/kolekcija/Razglednica022-back_wm_w1_o50_gs0_r0_p313x220.jpg

⁴³Virtualna zavičajna zbirka. Pola:Arena dal mare. 2009.
URL:http://vizz.gkcpula.hr/hr/media/kolekcija/Razglednica022front_wm_w1_o50_gs0_r0_p313x219.jpg.
http://vizz.gkc-pula.hr/hr/media/kolekcija/Razglednica022-back_wm_w1_o50_gs0_r0_p313x220.jpg
(30.11.2018.).

5. Istraživanje korisnika zavičajnih zbirki u Gradskoj knjižnici i čitaonici Pula

Cilj, metodologija i uzorak istraživanje

U sklopu ovog rada provedena je anketa o zavičajnoj zbirci u Gradskoj knjižnici i čitaonici Pula. Cilj istraživanja je uvid u to koliko je stanovništvo upoznato s građom zavičajnih zbirki i s virtualnom zavičajnom zbirkom.

U Gradskoj knjižnici i čitaonici Pula postavljena je anketa s devet pitanja (Prilog 1.). Istraživanje je provedeno tijekom prosinca 2018. godine.

Prvo pitanje je bilo vezano za spol anketiranih korisnika, a drugo za dob korisnika radi boljeg uvida u populaciju koja koristi zavičajnu zbirku. Korisnici su trebali odabrati jednu od četiri dobne skupine. Skupina mlađih od 18 godina odnosi se na učenike osnovnih i srednjih škola koji koriste građu zavičajnih zbirki u školske svrhe. U skupinu od 18 do 34 godina ubrajaju se korisnici studenti ili korisnici koji su tek počeli profesionalnu karijeru. U skupinu od 35 do 50 godina ulaze osobe koje se bave istraživanjem u poslovne svrhe ili roditelji djece školske dobi kojima je nužna građa za neko istraživanje. U zadnjoj skupini su osobe s više od 50 godina koji imaju karijeru, te umirovljenici.

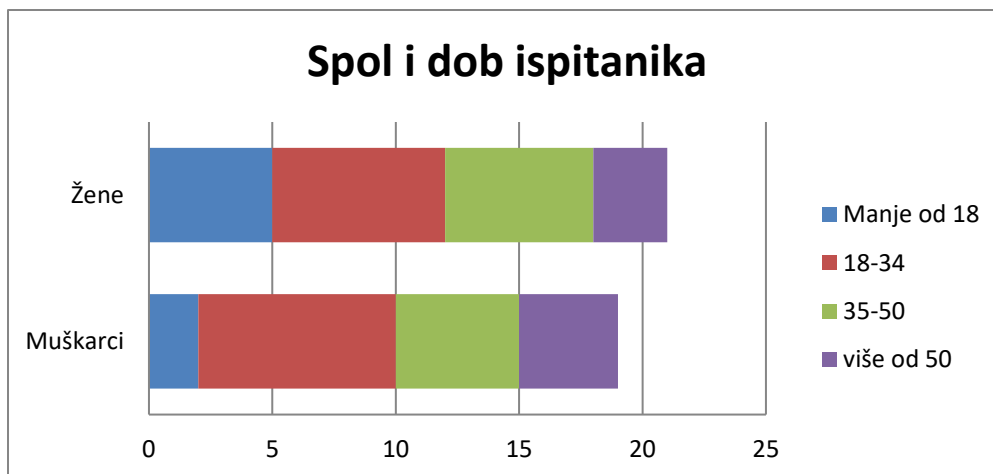
Sljedeće se pitanje odnosilo na; poznaju li korisnici pojam zavičajna zbirka u knjižnici, a trebali su odgovoriti s DA ili NE.

Nakon toga se set od 3 pitanja odnosio na građu zavičajne zbirke. U prvom se pitanju pita korisnike jesu li ikada koristili zavičajnu zbirku. U slučaju da su korisnici odgovorili potvrdno, traži se da ukratko obrazlože svrhu korištenja građe zavičajne zbirke. Na sljedeće pitanje korisnik je trebao odgovoriti je li zavičajna zbirka zadovoljila njegove potrebe.

Zatim jednaki set pitanja, ali za virtualnu zavičajnu zbirku. Anketa je distribuirana u papirnatom formatu direktno Gradskoj knjižnici i čitaonici Pula, u vremenskom razdoblju od 1.12.2018. do 31.12.2018. godine. Anketi je pristupilo ukupno 40 ispitanika, ispitanici su bili svi korisnici knjižnice.

Rezultati istraživanja

Anketi je pristupilo ukupno 40 ispitanika, na slici 7 prikazana je spol i dob ispitanika (19 muških i 21 žena).

Slika 7.: spol i dob ispitanika

Na slici 8 prikazano je da 5% ispitanika nije nikad čulo za pojam zavičajna zbirka, dok 95% upoznat je sa tim pojmom.

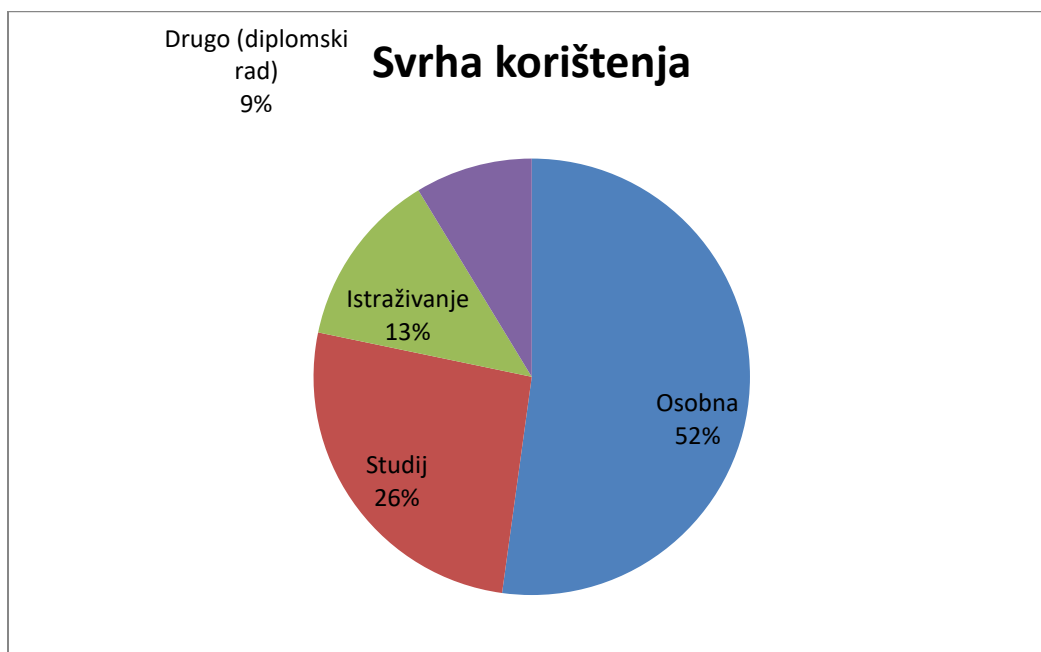
Slika8.: poznavanje zavičajne zbirke ispitanika

Na slici 9 možemo vidjeti da je zavičajnu zbirku koristilo 57% ispitanika, te da 43% je nije nikad koristilo.

Slika 9.: korištenje zavičajne zbirke

Na slici 10 možemo vidjet da je nešto više od pola ispitanika koristilo zavičajnu zbirku u osobne svrhe 52%, dok ju je ostatak ispitanika koristilo u svrhe studija 26%, istraživanja 13% i pisanja diplomskog rada 9%

Slika 10.: svrha korištenja zavičajne zbirke

Slika 11 prikazuje da od ispitanika, koji su koristili zavičajnu zbirku, većini od 70% je zavičajna zbirka zadovoljila potrebe.

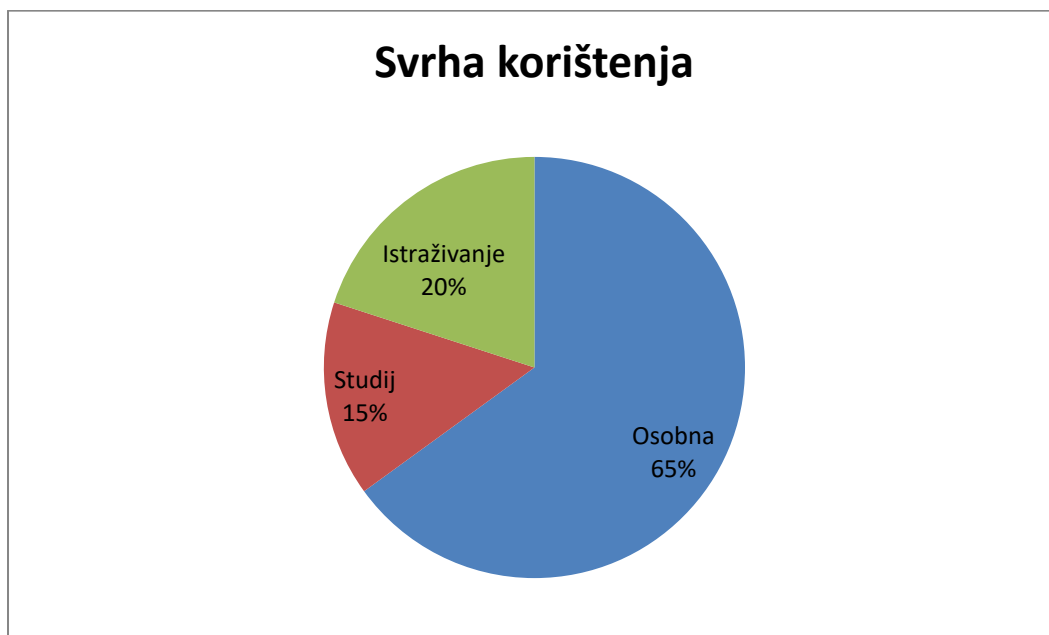
Slika 11.: zadovoljstvo korisnika

Što se tiče korištenja virtualne zavičajne zbirke možemo vidjeti sa slike 12 da ju je koristilo polovica anketiranih 50%.

Slika 12.: korištenje virtualne zavičajne zbirke

Slika 13 prikazuje da su je najviše koristili u osobne svrhe, skoro 2/3 ispitanika - 65%, dok su ostali koristili u svrhe istraživanja 20% i studija 5%.

Slika 13.: svrha korištenja zavičajne zbirke

Slika 14 prikazuje da je virtualna zavičajna zbirka zadovoljila gotovo sve ispitanike 95%.

Slika 14.: zadovoljstvo korisnika

Zaključak istraživanja

Iz ankete provedene u Gradskoj knjižnici i čitaonici Pula vidljivo je: da prilično velik broj korisnika zna za postojanje zavičajnih zbirki i da ih je većina koristila. Također je vidljivo da je veći broj korisnika koristio zavičajnu zbirku u osobne svrhe koja je većinom zadovoljila njihove potrebe. Što se tiče virtualne zavičajne zbirke pola ispitanika ju je koristilo, a druga polovica ne, te da je i ona najviše korištena u osobne svrhe, nego u bilo koje druge. I virtualna je zavičajna zbirka u većini zadovoljila potrebe korisnika.

6. Zaključak

Zavičajne zbirke daju uvid u specifičnost nekog zavičaja. U današnje vrijeme, kada vlada globalizacija, moramo svakako sačuvati zavičaj i za buduće naraštaje. Iako su financijska sredstva jako mala za njihovo održavanje, knjižnice bi morale promovirati svoju zavičajnu zbirku da bude zanimljiva svim korisnicima, a ne da bude samo materijal za istraživanja. Cilj je zavičajne zbirke ne samo prikupljanje, već i informiranje, te populariziranje zavičajne građe. Prema Zakonu o knjižnicama, svaka matična županijska knjižnica mora imati zavičajnu zbirku. Ali u svakoj hrvatskoj županiji postoji i više knjižnica koje posjeduju zavičajnu zbirku koja pruža korisnicima vrlo bogate informacije o njihovom zavičaju.

Zavičajne zbirke javljaju se kao mjesta koja u velikoj mjeri doprinose očuvanju kulturne baštine nekog zavičaja.

Gradska knjižnica i čitaonica Pula ima vrlo bogatu zavičajnu zbirku. Pula je studentski grad, prema tome zavičajna je zbirka jako dobro iskorištena. Dobar je primjer i virtualna zavičajna zbirka koja nudi bogati pregled povijesti grada preko starih razglednica.

Jačanjem svijesti o važnosti očuvanja vlastite kulturne posebnosti, zavičajne zbirke postaju mjesta, ne samo prikupljanja i čuvanja zavičajne građe, nego i mjesta promocije lokalne zajednice.

Popis literature

1. Hebrang Grgić, I. Kratka povijest knjižnica i nakladnika: s kodovima i aplikacijom. Zagreb: Naklada Ljevak, 2018.
2. Narodne knjižnice. // Hrvatska enciklopedija Leksikografskog zavoda Miroslava Krležę. URL:<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=32130>. (24.12.2018.).
3. Knežević, I. Od zavičajne zbirke muzejske knjižnice do mrežnog kataloga // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 53, 3/4 (2010), str. 99-106.
4. Knjižnice Istarske županije / gl. urednik Bruno Dobrić. Pula : Društvo bibliotekara Istre, 2010.
5. Gradska knjižnica i čitaonica Pula. Povijest ustanove. 2014. URL: <http://www.gkc-pula.hr/hr/o-knjiznici/povijest-ustanove/>. (30.11.2018.).
6. Gradska knjižnica i čitaonica Pula. Zavičajna zbirka. 2014. URL: <http://www.gkc-pula.hr/hr/ogranci/sredisnja-knjiznica/za/>. (30.11.2018.).
7. Virtualna zavičajna zbirka. Portal. 2009. URL: <http://vizz.gkc-pula.hr/hr/o-projektu/portal/>. (30.11.2018.).
8. Virtualna zavičajna zbirka. Pola:Arena dal mare. 2009. URL http://vizz.gkc-pula.hr/hr/media/kolekcija/Razglednica022front_wm_w1_o50_gs0_r0_p313x219.jpg. http://vizz.gkc-pula.hr/hr/media/kolekcija/Razglednica022-back_wm_w1_o50_gs0_r0_p313x220.jpg. (30.11.2018.).
9. IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. Drugo hrvatsko izdanje. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.
10. Pejić, I. Zavičajna zbirka Narodne knjižnice "Petar Preradović" Bjelovar. Bjelovar : Prosvjeta, 1996.
11. Pejić, I. Zavičajna zbirka kao jedan od oblika djelovanja knjižničara u društvenoj zajednici // Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 39, 1/2 (1996), str. 111-117.
12. Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama i drugim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju knjižničnu zavičajnu građu. // Komisija za zavičajne zbirke Hrvatskoga knjižničarskog društva, 2009. URL:<http://www.hkdrustvo.hr/clanovi/Preporuke.pdf>. (26.09.2018.)
13. Strategija razvoja narodnih knjižnica u Republici Hrvatskoj do 2015. godine. Nacrt prijedloga, 2013. URL:<http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2014/01/Strategija-razvoja-narodnih-knji%C5%BElica>. (20.10.2018.)

14. Tadić, K. Rad u knjižnici: priručnik za knjižničare. Opatija: Naklada Benja, 1994.
URL: <http://www.ffzg.hr/infoz/biblio/nastava/dz/text/katm.htm>
15. Tošić-Grlač, S., Hebrang Grgić, I. Zavičajne zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama // Zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama : zbornik radova / 7. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2011. Str. 51-64.
16. Tošić-Grlač S., Uloga zavičajne zbirke u promociji lokalne zajednice. // Hrvatski znanstveno stručni skup o menadžmentu u turizmu i sportu. 1, 1, (2010), str. 307-314.
URL: <https://hrcak.srce.hr/55005>. (29.11.2018.).
17. Vrana R. Vidovi organizacije digitalizacije građe u knjižnicama visokoškolskih ustanova Sveučilišta u Zagrebu. // Vjesnik bibliotekara hrvatske. 55, 2, (2011), str. 41-64. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/156966>. (28.11.2018.).
18. Vrana, R. Izgradnja digitalnih zbirke: određivanje i izbor kriterija za digitalizaciju knjižnične građe // Arhivi, knjižnice, muzeji: 7. seminar. Zagreb: Hrvatsko knjižničarstvo društvo, 2004. str. 79-85.
19. Vuković-Mottl, S. Zavičajne zbirke SR Hrvatske // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 22, 1/4 (1976), str. 45-53.
20. Zakon o knjižnicama // Narodne novine. 105 (1997), čl.37, čl.38, čl. 39.

PRILOG 1

1. Spol
  - a. M
  - b. Ž
2. Dob
  - a. Manje od 18 godina
  - b. 18-34
  - c. 35-50
  - d. Više od 50
3. Jeste li ikada čuli za zavičajnu zbirku u Gradskoj knjižnici u Puli?
  - a. Da
  - b. Ne
4. Jeste li ikada koristili zavičajnu zbirku u Gradskoj knjižnici u Puli?
  - a. Da
  - b. Ne
5. Ako jeste, u koju ste ju svrhu koristili?
  - a. Osobna
  - b. Studiji
  - c. Istraživanje
  - d. Drugo (navesti koja)_____
6. Je li zavičajna zbirka zadovoljila vaše potrebe?
  - a. Da
  - b. Ne
7. Jeste li ikada koristili virtualnu zavičajnu zbirku Gradske knjižnice u Puli?
  - a. Da
  - b. Ne
8. Ako jeste u koju ste ju svrhu koristili?
  - a. Osobna
  - b. Studiji
  - c. Istraživanje
  - d. Drugo (navesti koja)_____
9. Je li virtualna zavičajna zbirka zadovoljila vaše potrebe?
  - a. Da
  - b. Ne

POPIS PRILOGA I SLIKA

Slika 1: Zgrada Gradske knjižnice i čitaonice Pula

Slika 2: Zavičajna zbirka Gradske knjižnice i čitaonice Pula

Slika 3: Grafičke mape

Slika 4: Razglednice

Slika 5: Starija zavičajna zbirka

Slika 6: Razglednica grada Pule. Godina 1900.

Slika 7: Spol i dob ispitanika

Slika 8: Poznavanje zavičajne zbirke

Slika 9: Korištenje zavičajne zbirke

Slika 10: Svrha korištenja zavičajne zbirke

Slika 11: Zadovoljstvo ispitanika

Slika 12: Korištenje virtualne zavičajne zbirke

Slika 13: Svrha korištenja virtualne zavičajne zbirke.

Slika 14: Zadovoljstvo korisnika

Prilog 1: Anketa

ZAVIČAJNA ZBIRKA U GRADSKOJ KNJIŽNICI I ČITAONICI PULA

SAŽETAK

U završnom je radu prikazana uloga i važnost zavičajnih zbirki kao važna komponenta narodnih knjižnica koje na taj način omogućavaju korisnicima svestrano upoznavanje kulturne baštine određenog kraja/zavičaja.

Prikupljanjem i obradom građe, značajne za određeno mjesto, knjižnice stvaraju zavičajne zbirke kojima mogu bolje približiti kulturu i povijest stanovnicima mjesta u kojem se nalaze, a njihovo se osnivanje smatra jednom od najvažnijih zadataka narodnih knjižnica. Rad se može podijeliti na tri dijela: prvi dio je posvećen teorijskom dijelu zavičajnih zbirki. U drugom dijelu rada predstavlja se Gradska knjižnica i čitaonica Pula, njena povijest, bogata zavičajna zbirka, te njena virtualna zavičajna zbirka. U trećem je dijelu provedena anketa u Gradskoj knjižnici i čitaonici Pula za bolji uvid u korištenje zavičajne zbirke i njene svrhe.

Ključne riječi: zavičajna zbirka, narodna knjižnica, Gradska knjižnica i čitaonica Pula, virtualna zavičajna zbirka

LOCAL COLLECTION IN THE CITY LIBRARY PULA

SUMMARY

Final paper presents the role and importance of local collections as an important component of public libraries, which enabling users to get acquainted with the cultural heritage of a certain region. By collecting and treating materials that are significant for a particular place, libraries create local collections that can bring the culture and history closer to the people in the place they are in, and their establishment is considered one of the most important tasks of public libraries. The work can be divided into three parts: the first part is devoted to the theoretical part of the homeland collections. In the second part there is the City library Pula, its history, a rich local collection and its virtual local collection. In the third part, a survey was conducted in the City library of Pula, for a better insight into the use of the local collection and its purposes.

Keywords: local collection, public library, City library Pula, virtual local collection.